

דבר העורך

והשתיה כֶּתָה

לדעת לשתות כהלכה: מבואר בגמ' (מגילה דף יב. וברש"י שם) וְהִשְׁתִּיחַ כֶּתָה, מאי כדת, אמר רבי חנן משם רבי מאיר כדת של תורה, מה דת של תורה אכילת מזבח (פר ושלושה עשרונים סולת לאכילה) מרובה משתיה (נסך חצי ההין), אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה.

בדרשה זו אנו רואים שוב את היסוד שאין אכילה בלא שתיה, והאכילה והשתיה הם מקשה אחת בסעודה.

כמה קולמוסים נשתברו בנושא שתיית משקאות חריפים בפורים, וכבר התבאר בגיליון עומק הפשט מספר 102 בנושא 'עד דלא ידע' האם צריך לשתות בפורים דוקא יין, או שמועיל גם שאר משקאות, ויש אומרים שעדיף לא להרבות בשתיית משקאות חריפים מחשש שיביא לפריקת עול.

החכם עיניו בראשו, להיות בשמחה ולא בהוללות ח"ו, וגם במצב של 'עד דלא ידע', צריך שהשתיה תהיה 'כדת של תורה', שלא יחסיר אפילו תפילה או ברכה אחת, ולקדש שם שמים.

חשוב לציין שגם משקאות חריפים צריכים פיקוח ואישור, ויש לשתות רק משקאות כשרים מאושרים, ואין לשתות משקאות ללא פיקוח שלא ידוע רמת כשרותם, שמצוי בהם חששות איסור יין נסך, בשר בחלב, חדש, חמץ שעבר עליו הפסח, ועוד.

וכפי שהתבאר בהרחבה בגיליונות עומק הפשט; מספר 256 בנושא 'כשרות משקאות חריפים', מספר 257 'המשך כשרות משקאות חריפים', מספר 299 'כשרות משקה וודקה'. מספר 300 'חשש חדש בוודקה'.

לתועלת הציבור מדקדקי ההלכה קלה כבחמורה, ניתן להשיג במערכת 'הילכתא' רשימה מעודכנת עם מידע הלכתי ומציאותי, בדבר משקאות חריפים מאושרים לשתיה ללא שום חששות, על ידי מומחי כשרות ידועים.

חדש: ניתן להשיג מידע מעודכן בנושא משקאות חריפים מאושרים לשתיה, גם דרך מערכת 'נדרים פלוס' < קופת 'הילכתא' > 'מודעות ועידכונים'.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'משקאות בסעודה'

אין אכילה בלי שתיה

תקציר: סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכה', הגיליון הקודם 432 הראשון בסידרה, בנושא 'אכילה לפני הסעודה'. הגיליון הנוכחי 433 'משקאות בסעודה'. הגיליון הבא 434 'מנת פתיחה בסעודה'. גיליון 435 'ריקודים באמצע הסעודה'. גיליון 436 'קינוחים בסוף הסעודה'.

נושא הגיליון: האם צריך לברך כששותה משקאות בתוך הסעודה, איזה משקה טעון ברכה ויזהר נפטר בברכת המוציא, ומדוע? השאלה היא רק לברכה ראשונה, אבל ברכה אחרונה ודאי לא צריך בתוך הסעודה, כי ברכת המזון פוסרתו. ביאור חילוקי הדינים בין שתיית מים, יין, משקה חריף, קפה או תה בסוף הסעודה.

1. יין גורם ברכה לעצמו

ביאורי הראשונים: מבואר בגמ' (ברכות דף מא:) דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה, אינם טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם, שהפת פוסרתן, אבל השותה יין בסעודה, למרות שהיין בא מחמת הסעודה, שבלי הסעודה לא היה שותה, הפת אינה פוסרת את ברכתו, כי היין גורם ברכה לעצמו.

ופירש רש"י (ד"ה דגורם, וכפי שהביאו בתוס' ד"ה אי הכי) ביאור דברי הגמ' שהיין גורם ברכה לעצמו, הכוונה כגון בקידוש וברכת אירוסין, שמברכים עליו 'בורא פרי הגפן', למרות שלא צריכים את שתייתו.

צריך להבין את כוונת רש"י, מדוע נחשב שגורם ברכה לעצמו, הרי לאחר שחז"ל חייבו לשתות כוס של ברכה בקידוש וברכת אירוסין, הוא חייב לברך הגפן מדין ברכת הנהנין? ויש ליישב לפי מה שכתב בשו"ע (סימן רעג סעיף ד) שברכת הגפן בקידוש הוא ברכת המצוות, ואע"פ שיצא מוציא, ולא כברכת הנהנין שאם יצא אינו מוציא, נמצא

בשביל לשרות את האוכל שבמעיו, ולכאורה הוא כדברים הבאים מחמת הסעודה, שנפטרים בברכת הפת. מכל מקום אינו נפטר בברכת הפת, כי היין חשוב שגורם ברכה לעצמו ולא נטפל לפת, ולא מועיל לכיין בברכת 'המוציא' לפטור את היין.

אם שתה יין לפני הסעודה, פוסק ה**שו"ע** (סעיף ד) שלא צריך לברך על יין באמצע הסעודה, כי היין שלפני המזון פוטר אותו, וכן היין של קידוש פוטר את היין שבאמצע הסעודה. ומוסיף ה**משנ"ב** (ס"ק ו ח) שדוקא אם מתכוין לשתות גם באמצע הסעודה, ובמקומות שלא רגילים לשתות יין באמצע הסעודה אפילו בשבת, הקידוש לא פוטר את היין, אלא אם כן הוא התכוין בברכה לפטור את היין.

4. מים בסעודה

בתוך הסעודה: כאשר שותה מים או שאר משקין, השיטה הראשונה ב**שו"ע** (סעיף ז), שלא מברך על שתיית מים באמצע הסעודה, כי נחשב כבא מחמת הסעודה, שאי אפשר לאכילה בלא שתיה, ואפילו אם הוא צמא לפני הסעודה, כיון שבפועל לא רצה לשתות מים לפני הסעודה כדי שלא תזיק לו השתיה על ליבא ריקנא, נמצא ששתיית המים הוא מחמת הפת, וברכת הפת פוטר את המים (רבינו יונה).

וממשיך ה**שו"ע**: יש סוברים שצריך לברך על המים באמצע הסעודה, שאינם באים לעורר את תאות המאכל, ואינם חלק מהסעודה. ויש מחמירים אפילו לברך עליהם בכל פעם, כי כל פעם הוא נחשב כמלך, כי הדרך לשתות מים רק לצמא, ואינו יודע שיהיה צמא שוב. ומסיים ב**שו"ע**: הרוצה להסתלק מהספק, ישב לפני הנטילה במקום הסעודה, ויברך על משקה על דעת לשתות באמצע הסעודה.

בשו"ע הרב (סימן קעד סעיף ב), מבאר דין זה שאפילו שיהיה צמא, נפטר בברכת הפת כי מספיק סיבה רחוקה כדי להחשיבו טפל. והוסיף שלפי השיטה הראשונה, גם אם אוכל איזה דבר למתק השתיה הרי הוא טפל למשקה, והמשקה ללחם, ונפטרים בברכת הלחם.

ונקט ה**רמ"א** שהמנהג להקל כשיטה הראשונה, שאין מברכים על מים בסעודה. אולם כתב ה**ביאור הלכה** (ד"ה והמנהג) בשם ה**אליה רבה**, שאם יש לו יין, עדיף לפטור את המים בברכת היין שפוטור את כל המים שקודם **בזאת הברכה** (עמוד 70) שאינו מחויב לפטור את המים בברכת היין, אלא הוא רק ממידת חסידות.

לפי מנהג בני ספרד; כתבו ה**בן איש חי** (שנה ראשונה פרשת נשא אות ה), וה**כהן החיים** (סימן קעד אות ג), שצריך להחמיר ולחוש למה שנקטו ה**שו"ע** וה**אריז"ל**, ו**רב פעלים** (שו"ת חלק ב סימן מז), שמספק יברך על המים קודם הסעודה, או שיפטרנו בברכת שהכל על סוכר. שצריך לברך על המים קודם הסעודה, כתב לחוש לדבריו.

וכתב **באור לציון** (חלק ב הערות פרק יג אות ו), שאין המנהג כן, אלא ממידת חסידות. מאידך כתב ה**בליכות עולם** (חלק ב עמוד ב) שכך צריך לנהוג למעשה, לברך על המים קודם הסעודה. ועורר שמונת לברך על המים קודם הסעודה, רק אם צמא לשתיה, אבל אם אינו צמא לשתית המים כלל, ושותה רק בכדי לפטור את המשקין שישתה בסעודה, אינו

שחז"ל חייבו לברך ברכת הגפן מדין ברכת המצוות, ולא כהיכי תמצוי לשתית הכוס מדין ברכת הנהנין. ויש דין נוסף לשתות את הכוס, שלא לזלזל בכוס של ברכה.

גורם ברכה לעצמו שיין רק בברכה ראשונה - הגפן, אבל בברכה אחרונה - על הגפן, אם יצא אינו מוציא כמו בכל ברכת הנהנין, ומובן שהשותה יין בסעודה אינו נטפל לפת להפטר בברכה ראשונה - המוציא, אבל נטפל לפת להפטר בברכה אחרונה - ברכת המזון (שו"ע הרב סימן קעד סעיף א).

באופן אחר פירשו ה**תוס'** (ד"ה אי הכי) בשם **רשב"א** משום שהיין ברכתו 'בורא פרי הגפן', למרות שבתחילה כשהוא ענבים ברכתו היתה 'בורא פרי העץ', לעומת שאר משקין שברכתן 'שהכל נהיה בדברו'.

עוד פירוש כתב ה**רא"ה** (בשם רבו), וה**ריטב"א**, וה**מאירי**, וה**ראב"ב**, והובא ב**רשב"א** (ברכות דף מב. ד"ה יין) בשם יש מפרשים, 'יין גורם ברכה לעצמו', כלומר השתיה היא גורמת ברכה לעצמה, כי האכילה והשתיה הם שני עניינים, ואי אפשר לשתיה להיות כאחת.

2. שיטות הראשונים במים

אינו מברך על המים: לדעת **רש"י** (לפי הבנת ה**רשב"א** (דבריו) ו**ר"ת** ו**רו"י**, ו**גדולי הצרפתים**, ומסקנת ה**רשב"א** וה**רא"ש** (ברכות פרק ו סימן כו) שאר משקין כגון מים מים שיר, הבאים בתוך הסעודה נחשבים כבאים מחמת הסעודה, משום שבני אדם לא רגילים לאכול בלי שתיה, ובא לשרות המאכל לא צמא שהאכילה צמאתו, ונחשב כעיקר הסעודה, ואינם טעונית ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, ואפילו ביין היה צריך להיפטר בברכת הפת, אילויל הסברא שהיין גורם ברכה לעצמו, ולכן צריך ברכה לפניו.

מברך על המים: לדעת המחזור **ויטרי** ועוד הרבה ראשונים, שתיית מים בסעודה צריכה ברכה, כי המים אינם מזינים ואינם חלק מהסעודה, ורק ביין שמזין היה צד לגמ' שיפטר, והוצרכו לתירוץ שגורם ברכה לעצמו, אבל מים שלא מזינים, פשוט שברכת הפת אינה פוטרתו.

גם ה**ראב"ד** (הובא ב**רשב"א**) סובר שצריך לברך על מים בסעודה, ומבאר טעם הדבר לשיטתו (הובא לעיל), שגורם ברכה לעצמו' פירושו שמאכל ומשקה הם שני עניינים נפרדים שאינם מצטרפים, ולכן הוא הדין בשאר משקאות, שצריך לברך עליהם בסעודה.

פעם אחת / כל כוס: בתוך שיטה זו נחלקו הראשונים, האם מברך רק פעם אחת או מברך על כל כוס וכוס, לדעת ה**ראב"ד** מברך רק פעם אחת, ולדעת המחזור **ויטרי** מברך על כל כוס וכוס מדין מלך, שאין קובע עצמו לשתית המים, וכמו שחייב לברך על היין על כל כוס, במקום שאין יין מצוי שם.

3. יין בסעודה

נפסק ב**שו"ע** (סימן קעד סעיף א) יין שבתוך הסעודה מברך עליו 'בורא פרי הגפן', ואינו נפטר בברכת הפת. ומבאר ה**משנ"ב** (ס"ק א, שער הציון ס"ק ג) אפילו שהיין נועד

ציצית לתחושת הארבע כנפות

שיטות הפוסקים: לקראת ימי הפורים הבעל"ט מעורר הגר"ה גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך, הלכה נחוצה בענין חיוב ציצית בתחושת מבגד שיש בה ד' כנפות.

לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (תל תלפיות קובץ סז עמוד ה) תחושת לא נחשבת בגד ואינה טעונה ציצית. ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות פורים עמוד ריא), אם התחושת היא תחליף לבגד טעונה ציצית, אבל אם אינה תחליף לבגד ומשמשת רק למראה בעלמא פטורה מציצית. טעם הפטור ביאר בפסקי תשובות (סימן י אות יב) שאינה עשויה להגן מפני השמש והצינה ואינה נחשבת כמלבוש.

מאידך לדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל (מה טובו אהליך יעקב כרך ט עמוד צט, כרם אליעזר תשובות הגר"ח קניבסקי). צריך להטיל ציצית בתחושת מבגד שיש בה ד' כנפות, ובפרט באופן שהתחושת הוא תחליף לבגד קבוע, שודאי התחושת הוא המלבוש.

וכתב הגר"א הכהן רבינוביץ שליט"א (חינוך הבנים כהלכתו פרק קיד), וכעין זה כתב הגר"ה שמעון אנשיין שליט"א (עלה לתרופה מדור הלכה פסוקה פרשת פקודי תשפ"ד) תחושת העשויה מבגד של ד' כנפות, וכגון אלו שעושים מבד מסויים כמין טלית קטן שיש בו ארבע כנפות, ומשחילים בו חוטים סתם שלא נטוו לשם ציצית, ראוי לכתחילה לעשות אחת מהקרנות עגולות (בשיעור שיהא ניכר למראית עין שהוא עגול), או לתפורו מן הצדדים באופן שיהא רובו סתום, כדי שלא יהא בו חשש חיוב ציצית.

קטן שלא הגיע לחינוך עד גיל שש, יתכן שאין למחות ביד המקילים, ובפרט בבגד העשוי משאר מינים ולא מצמר, שיש אומרים שכל חיובו בציצית הוא רק מדרבנן, ומכל מקום למעשה כיון שאפשר לתקנו בקל יש להחמיר. בתחושת מסוג הנקרא 'אלבד' יתכן שאין בו כלל חיוב ציצית, ועל כל פנים בקטן אפשר להקל בזה.

בתחושת 'מעיל של כהן גדול', באופן שעושים את המעיל כשיטת הרמב"ם שהוא פתוח לגמרי מן הצדדים, צריך לעשות קרן אחת עגולה. וכבר דנו האחרונים כלפי המעיל של הכהן גדול בבית המקדש, מדוע לא היה בו חיוב ציצית.

והביא בשם הגר"ח פ' שיינברג זצ"ל, שאם אין לו מאכל אחד לפטור אין לברך עליו מספק, שמא נחשב בא מחמת הסעודה. ורק באופן שבא רק למתיקות ולא מחמת הסעודה, מברך עליו 'שהכל'.

מאידך לדעת החוט שני (ברכות עמוד קסג) בזמננו אין מברכים על שתיית קפה או תה בסוף הסעודה, שהוא בכלל השתיה של הסעודה, וכמו שאין מברכים על שאר משקין בסעודה, ואינו מיועד לעיכול המזון. וכן השיב הגר"ח קניבסקי זצ"ל (בנתיבות ההלכה קובץ לה עמוד 328) שהמנהג לא לברך על קפה בסוף הסעודה.

תלוי באיזה ארוחה: וכתב במגילת ספר (עמוד קלב), שרבים וטובים אינם מקפידים על כך, ושותרים קפה ותה בסוף הסעודה בלי ברכה, ויש ללמד זכות עליהם, כי דברי החיי אדם לברך על תה וקפה בסוף הסעודה שבא לעכל המזון, הכוונה בסעודות גדולות כמו סעודת שבת, שכבר שנת משקאות בסעודה, וכעת שותה לעכל את המזון, וגם בזה פיקפק המשנ"ב, כיון שהמטרה היא להרוות את צמאונו. אבל בסעודת שחרית וערבית, שלא שנת בסעודה, ושותה את הקפה והתה בסוף הסעודה לצמאו, אין לברך עליו, שאינו רק לעכל את המזון, אלא זהו שתייתו שבסעודה, ואין אכילה בלי שתיה.

וחילק בתשובות והנהגות (כרך ג סימן עב), אם שותה בסוף ארוחה קלה כמו שרגילים לשתות בסוף סעודת הבוקר והערב, שייך לסעודה ואינו מברך. אבל כשאוכל סעודה עיקרית שלא רגילין לשתות תה או קפה, לא שייך לסעודה וחיבים לברך.

6. שייק ומיץ בסעודה

מיץ פירות: מצוי מאוד כיום בתוך הסעודה, שמגישים משקה שייק מפירות מרוסקים, או מיץ פירות מסחיטת פירות מובחרים, והשאלה האם צריך לברך עליו בתוך הסעודה או לא?

יכול לברך שהכל.

אחרי הסעודה: משקין שבאים אחרי גמר הסעודה, לדעת המשנ"ב (ס"ק ל) הכל נחשב כמו בתוך הסעודה, כי אנחנו לא מושכים את ידינו מהפת, ולא מברכים לפניהם.

צימאון: באופן שהיה צמא לפני הסעודה ולא מצא מים לשתות רק בסעודה, לדעת הישיב משה (מחכמי תוניס, תשובה שמי) יברך על המים תוך הסעודה, כי שותה בגלל הצימאון ולא שייך לסעודה.

ובאופן שהיה צמא לפני הסעודה, והחליט לשתות בסעודה, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה עמוד 278-279) שבכל האופנים המצויים בו צימאון קודם הסעודה אינו צריך לברך בסעודה, כי החלטת האדם לשתות תוך הסעודה משייכו לסעודה. ורק באופן המסוים שהיה חפץ לשתות מחמת הצימאון, אלא שלא מצא מים להרוות את נפשו, על זה חידש הישיב משה שצריך לברך.

5. קפה בסוף הסעודה

מחלוקת הפוסקים: במשנ"ב (סימן קעד ס"ק לט) הביא את דעת החיי אדם (כלל מג סעיף יא) שסובר ששתיית קפה אחרי גמר הסעודה, הוא רק כדי לעכל את המזון, ואינו דומה לשאר משקין, ולכן צריך לברך ברכה ראשונה, וכתב המשנ"ב שאינו מוכרח, וסיים שלכן נכון שיברך תחילה 'שהכל' על מעט סוכר לפטור את הקפה.

וכל זה שייך רק בימות החול, אבל בשבת ויום טוב בשחרית, שכבר קידש על הכוס, אם קידש על היין, הרי היין פוטר כל המשקין, ואם קידש על השכר, הרי כבר בירך שהכל ופטר את היי"ש.

וכתב בספר וזאת הברכה (עמוד 73) שכן ראוי לנהוג בכל שתיה הדומה לזה, כגון ששותה בסוף הסעודה תה עם תבלין לעכל המזון, קפה או תה לקינוח סעודה, קפה בספל קטן בסוף הסעודה, שיפטרנו על ידי ברכת 'שהכל' על סוכר.

לדעת **התשובות והנהגות** (כרך ג סימן עב), שתיית מיץ בסוף הסעודה, תלוי אם שותה בעיקר לבריאות גופו, ולא לעיכול המזון או לצימאון, ולמרות שבדרך אגב משקיט את צימאונו, חייב לברך, שאין השתיה קשורה לעיקר הסעודה. אבל אם עיקר שתייתו הוא לכבישת הצימאון, ואם לא יהיה לו מיץ ישנה משקה אחר, נחשב שייך לסעודה ואינו מברך.

וכעין זה הורה הג"ר **צבי ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהכלל בכל סוגי המשקאות בסעודה הוא, וכן בשותה שייך מפירות מרוסקים, אם שותה אותם לצמאון, אינו מברך בתוך הסעודה, ואם אינו שותהו לצמאון, מברך עליו 'שהכל'.

ולדעת הג"ר **מאיר סירוטה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), על שתיית מיץ תפוזים ודאי שאין מברכים תוך הסעודה כי הוא השתיה של הסעודה ודינו כמו מים שמנהג העולם שלא לברך עליו בסעודה. אבל משקה שייך הוא בגדר ספק משקה, ויש לפוטרו בברכת מאכל אחר שודאי ברכתו 'שהכל'. ולגבי שתיית קפה בסוף הסעודה, לפי המבואר במשנ"ב צריך לברך עליו, ומנהג העולם שלא לברך עליו, ואפשר לסמוך על מנהג זה.

7. יי"ש בסעודה

באמצע האכילה = מחלוקת: כתב המשנ"ב (סימן

קעד ס"ק לט, שער הציון ס"ק מב מד) שנחלקו הפוסקים כאשר שותה יי"ש באמצע הסעודה, האם הוא טפל לסעודה או לא, האם דומה למים שלא טעונים ברכה, או ליון שטעונים ברכה, לדעת **המרמ"ל והלחם חמודות והלבוש והט"ז והאליה רבה** יש לברך על שתיית יי"ש בסעודה, והשטעם שאין מברכים על המים הוא משום שאין אכילה בלי שתיה, אבל ביי"ש שאין שותים אותו מחמת צימאון האכילה, צריך לברך עליו.

מאידך לדעת **המגן אברהם, והגר"ז** (בסידורו) **והחיי אדם והמגן גבורים**, אין צריך לברך עליו כיון שבא לעורר את תאות המאכל, נחשב 'מחמת הסעודה'. וסיים המשנ"ב שמחמת מחלוקת הפוסקים, ראוי לנהוג קצת השו"ע, לברך על מעט יי"ש קודם הבטילה, ועל דעת לפטור מה שישתה בתוך הסעודה. ומכל מקום העולם נהגו להקל ולא לברך, ויש להם על מי לסמוך.

בתחילת האכילה = מחלוקת: כתב **בשער הציון** (ס"ק מב מד), השותה יי"ש בתחילת האכילה לדעת **המגן אברהם** צריך ברכה, כי אינו בא לגרום תאות המאכל כל כך, כי בלאו הכי רגיל לשתות בכל יום בבוקר לחיזוק הלב. אבל **בנשמח אדם** כתב שזה תלוי בטבע האדם, וכן **בט"ז** (סוף סימן קעז) משמע שאפילו בתחילת האכילה בא לעורר תאות המאכל, וכן סתם **בחיי אדם** שאפילו בתחילה אין לברך. ומשמעות השער הציון, שנוקט כדעת החולקים על המגן אברהם שאין צריך לברך.

וכתב בספר **וזאת הברכה** (עמוד 73 הערה 6) על פי דברי **השער הציון** (ס"ק מב), שאין גזירת הכתוב וקביעה מוחלטת שמשקה חריף גורר את התאבון, ותלוי בטבע האדם ובמטרת השתיה, ואם אצל השותה אינו גורר את התאבון, צריך לברך על שתיית היי"ש.

אחרי האכילה = מברך: כתב המשנ"ב (ס"ק לט, שער

הציון ס"ק מז) אם שותה את היי"ש אחרי גמר האכילה, וידעתו רק לעכל את המזון, צריך ברכה.

אבל אם אכל מאכל שמן, ורגיל לשתות מעט יי"ש להפיג את השמנונית שבפיו, הוא בכלל טפל, ואפילו אחרי גמר האכילה אין מברך. ויתכן שגם אם רגיל לשתות מעט יי"ש אחרי הדגים, או דג מלוח, הוא בכלל טפל ואינו מברך עליו.

לפי מנהג בני ספרד; כתבו **הבן איש חי** (שנה ראשונה פרשת נשא אות ה-ו), **והכף החיים** (סימן קעד אות לט), השותה יי"ש באמצע הסעודה נכנס למחלוקת בין הרים גבוהים האם צריך לברך, ועוד שאין ברכת השכר ברורה אצל כל אדם כי שורף הגרון, ויש שהוא להם כקוץ מכאיב ושותים מל מים להעביר חריפותו, ולכן יזהר לשתות מעט קודם נטילת ידי יוברך כדיון, או יפטרנו בברכת 'שהכל' על סוכר. או כאשר מקדש על היין, יכיון לפטור את היי"ש. וכעין זה כתב **בילקוט יוסף** (עמוד קעז ח), והוסיף שמעיקר הדין, אין מברכים על כל חמר מדינה ששותה בתוך הסעודה.

8. 'לחיים' בסעודה

לדעת **הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (קובץ מבית לוי חלק יז עמוד ל), המנהג שאין מברכין על שתיית מים או שתיית יי"ש באמצע הסעודה. וגם באופן שאינו מכין בשתיית היי"ש כדי לגרום את תאות המאכל, אלא לשם אמירת 'לחיים', או בכדי להפסיק בין דגים לבשר, אינו מברך, כי בפועל גורר את תאות המאכל. וכלל זה נאמר רק ביי"ש חריף, אבל בשתיית ליקר מתוק לומר עליו 'לחיים' יש לחשוש שצריך לברך עליו.

וכעין זה הורה **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (ותו ברכה עמוד צד, וזאת הברכה עמוד 73 הערה 6), שהשותה מעט משקה 'לחיים' אינו צריך לברך, ונחשב חלק מהסעודה, כי בפועל גורר את תאות המאכל. והוסיף בוזאת הברכה, שהוא הדין השותה להבדיל בין דגים לבשר אינו צריך לברך. כיון שבא לאפשר את אכילת הבשר.

9. עצות לצאת מן הספק

להינצל מהספק: באופן של ספק אם המשקה בא לגרום את התאבון, או כאשר רוצה להינצל ממחלוקת הפוסקים האם צריך לברך על משקה בסעודה, יש כמה עצות בדבר, כיצד לפטור בוודאי את מה שישתה בסעודה.

יין פוטר משקים: באופן ששתה מלוא לוגמיו יין, והיו המשקין לפניו, ויש מקילין אפילו שלא היו לפניו אם היה בדעתו לשתותם, ברכת הגפן פוטרת את כל המשקים, ואינו צריך לברך על כל סוגי המשקים, לפי שהיין הוא עיקר משקה, והוא ראש לכל מיני משקין, לכן הוא עיקר לענין ברכה וכולם טפלים אליו.

אבל אם שתה רק פחות ממלוא לוגמיו יין, ספק אם פוטר שאר משקין, ויבטח לאחר שלא בירך על היין שיפטרנו בברכת היי"ש, או יברך 'שהכל' על מעט סוכר ויפטור את היי"ש (שו"ע הרב סימן קעד סעיף ד, משנ"ב סימן קעד ס"ק ג וס"ק לט, ביאור הלכה סעיף ב ד"ה יין).

עצות נוספות: א. ישתה קודם הסעודה מעט מים או יי"ש, וידקדק לשתות פחות משיעור ברכה אחרונה, וכן מנהג

מילתא סגור - קדושת מוסדות

וְנִקְבָּח בְּסֵפֶר: לקראת ימי הפורים מצוי מאוד שמפרסמים בלוחות המודעות, מודעות דבר מגילות אסתר למכירה, וכנדי להרשים את הלקוחות יש שמכניסים למודעה עמוד דוגמה של המגילה להתרשמות מהכתב.

וצריך לברר האם מותר לעשות כן; א. האם עצם התליה יש בה חשש ביזיון כתבי הקודש. ב. הצילום של המגילה בטון גניזה, ולפעמים כאשר תולים את המודעה בלוח המודעות בהמשך המודעה מושלכת לפח האשפה, ואפילו אם כותבים על המודעה 'טעון גניזה', לא תמיד זה עוזר, כי עלול להתכסות במודעות אחרות, ואבד זכרו.

מצורך מודעה שנתלתה בלוחות המודעות בישיבת מיר, בדבר מגילת אסתר למכירה, עם רעיון מקורי של הסופר החשוב, להדפיס חלקי עמוד חתוכים ברוחב הטרשים, כדי שלא יהיה רצף מילים המחייב גניזה. צריך לשים לב, שלא יהיה רצף של 3 מילים, שאז הדף כבר טעון גניזה. במודעה שלפנינו הפתרון לא יצא מושלם 100%, כי בתיבות 'כל יודע דת' (טור שלה שורה 8) קיים רצף של 3 מילים.

במגילת אסתר

1. 11 עשרות (החל), כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

2. 28 שורות, כתב א"ר 360-370 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

3. 11 שורות כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

המגילה (אחרי) כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

המגילה (אחרי) כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

המגילה (אחרי) כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

המגילה (אחרי) כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי מנבא שורה 0.4 קול תוספתקא לסימני מנבא שורה 7500 א.

המגילה (אחרי) כתב בתי פיוס 18-19 מ"ט מנבא קלוי, מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.

המגילה (אחרי) כתב ב"ר-גנאי שורה 0.8 מנבא שורה 6600 א. (מנבא שורה 0.8 מנבא 6600 א.)

למטרס: 05276-18678

ולדעת הג"ר **יחזקאל פיינהנדרל שליט"א** מחבר ספר 'גנזי הקודש' (בהוראה לרבני הילכתא), עצם התליה אין בה משום ביזיון כתבי הקודש, והתנאי להיתר התליה הוא, באופן שמובטח לו שיגנז כדן אחרי הפרסום, וח"ו לא יבוא הכתב לידי ביזיון. מאידך לדעת **ועד ההלכה לעניני גניזה** (בהוראה לרבני הילכתא), פרסום תמונות של מגילת אסתר לצורך קידום מכירות של הסופר 'סת'ם כרוך בביזיון נורא, שמציגים מכירת מגילות כמכירת ירקות בשוק, ורק כאשר מפרסמים מודעות תורניות לתועלת הציבור מותר. ב. לגבי הצילום החלקי שפורסם בישיבת מיר, רצף של שלשה מילים טעון גניזה רק אם יש בהם משמעות פסוק, ו"לכ יודיע דת" אין לו משמעות פסוק.

הסעודה, כיון שמעשה השתיה בפורים, וכמות השתיה החריגה, מוכיח בבירור שהשתיה במטרה להתבטח ולהשתכר, ולא בשביל לפתוח בני מעיים לאכילה.

אינו מברך: מאידך לדעת הג"ר **צבי ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), אין צריך לברך על היי"ש בסעודת פורים כמו בכל השנה, כי סוף סוף הוא שייך לסעודה. וכעין סברת הגרי"ש **אלישיב זצ"ל** (ותן ברכה עמוד צד, וזאת הברכה עמוד 73 הערה 6) שאם שותה מעט משקה 'לחיים' להכביל בין דגים לבשר אינו צריך לברך, ונחשב חלק מהסעודה, כי בפועל גורר את תאות המאכל, כך גם בפורים שותה כדי לקיים 'עד דלא ידע', נחשב חלק מהסעודה.

ספק אם מברך: ולדעת הג"ר **מאיר סירוטה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), ענין זה מוטל בעיניו האם שתיית יי"ש בפורים נחשב חלק מהסעודה או לא, ובספק להכריע בזה, ולכן צריך לפטור על ידי שיברך על היי"ש קודם הסעודה, או שיברך 'השכל' על דבר אחר שודאי ברכתו 'השכל'.

שאלה למחשבה: מצוי בפורים כאשר מסובין במשתה היין, האורחים מביאים משלוחי מנות עם יינות ומשקאות שלא חשבו עליהם מראש לפטורם בברכה הראשונה, והשאלה מפורסמת האם צריך לברך שוב 'הגנף' ו'השכל' כי דעתו על כל המשקאות שהדרך שיבואו לפניו בסעודה, או שאין דעתו עליהם כאשר אינו יודע מי יביא משלוח מנות, ומה יכיל המשלוח מנות? גם אם דעתו על שאר המשקאות, אולי לא מועיל דעתו לפטור מברכה, במשקה שעדיין אינו שלו בשעת ברכה? גם צריך לדעת האם צריך לברך ברכת 'הטוב והמטיב', כאשר מביאים עוד יין משובח בסעודת פורים?

חסידים ואנשי מעשה, לברך על מעט יי"ש קודם הסעודה (שו"ע סעיף ז, משנ"ב ס"ק לט). ב. יפטרנו בברכת 'השכל' על סוכר בתוך הסעודה (משנ"ב ס"ק לט, שער הציון ס"ק מה). ג. יצא ידי חובתו מאחר שאינו אוכל בסעודה שיכול לברך שהכל על המשקה (שו"ע הרב סימן קעד סעיף ג).

מחמת כל הספקות בשתיה תוך הסעודה, היה נוהג מו"ר הג"ר **חיים מיכל לוי זצ"ל** להחזיק בקביעות שקית עם סוכריות קטנות בכיסו, כך בכל סעודה היה מצוי תחת ידו ברכת 'השכל' בלי פקפוק, לפטור בוודאות את כל סוגי המשקין. ומיגז דזכי לנפשיה זכי נמי לתרביה, שהיה נותן לכל מאן דבעי א'שטיקל שהכל'.

10. יי"ש בסעודת פורים

דבר בעתו מה טוב: ערב ימי הפורים הבעל"ט חשוב לברר דין 'משקאות בסעודה', שהשאלה נוגעת מאוד למעשה בסעודת פורים, ששתיים הרבה סוגי משקאות בתוך הסעודה, יינות ושאר משקאות חריפים, והשאלה האם צריך לברך ברכה ראשונה על היי"ש כיון שסיבת השתיה היא להגיע למצב של 'עד דלא ידע' ואינו בא מחמת הסעודה, או דלמא נפטרים בברכת הפת כמו בכל השנה.

באופן ששונה שיעור יין בסעודה, ודאי שאין צריך לברך על היי"ש, כי ברכת היין פוטרת את שאר המשקין, והשאלה כאשר לא שתי יין בסעודה רק משקה חריף האם מברך עליו בסעודה או לא.

מברך: וכתב **במועדים כהלכתם** (עמוד תסז תסח הערה י) בשם **דגולי הוראה** שפורים צריך לברך על היי"ש בתוך

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. יין: השותה יין בסעודה מברך לפניו 'הגפן', כיון שגורם ברכה לעצמו, אפילו ששותהו ולשרות המאכל, ואין מועיל כוונה לפוטרו בברכת הפת. בירך על היין קודם המזון אינו מברך על היין תוך המזון, בתנאי שהיה דעתו לכך.
- ב. מיץ: השותה מיץ ומשקאות בסעודה, נחלקו הפוסקים אם צריך לברך 'השכל', והמנהג שאין מברכים אפילו כשהיה צמא לשתייה, ואפילו בשותה אחר גמר הסעודה. וטוב לפוטרו בברכת היין שפוטרו את כל המשקין.
- ג. יי"ש: השותה יי"ש בסעודה, נחלקו הפוסקים אם צריך ברכה ונהגו להקל. אחי האכילה לכל הדעות צריך ברכה. אבל השותה מעט אחרי הדגים פטור מדין טפל. השותה 'לחיים' פטור מברכה. ויש אומרים שבלקרי מתוק יש לחוש שצריך לברך עליו.
- ד. פורים: השותה יי"ש בסעודת פורים, נחלקו הפוסקים אם צריך לברך 'השכל' או לא, ויש אומרים שבחמת הספק צריך לפוטרו במאכל אחר שברכה ברכתו 'השכל'. ואם שתה יין מלא לוגמיו, היי"ש נפטור מברכה.
- ה. קפה: באמצע האכילה פטור מברכה, אחרי האכילה לחיי אדם מברך, ולמשנ"ב הוא ספק ופטור על ידי סוכר. יש אומרים שבזמננו קפה הוא המשקה של הסעודה ונפטור בברכת הפת. ויש מחלקים שבסעודה גדולה הקפה הוא שתיה נפרדת הטעונה ברכה, ואילו בארוחת בוקר וערב, הקפה הוא המשקה של הסעודה ופטור מברכה.

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 433 בסך 100 שקל מזומן
הבה"ח כמר אברהם יעקב ליבוביץ הי"ו
ישיבה קטנה 'תורת שלמה' זוועהיל ירושלים

שאלה: האם צריך לברך לפני אכילת מנת פתיחה בתחילת הסעודה, ומדוע?

מנת פתיחה ממאכלים הטעונים ברכה בסעודה, כגון פירות וירקות משובחים שאינם טפלים לפת, האם פטורים מברכה כי בא לפתוח את התאבון, או חייב בברכה כיון שאין מלפתים בו את הפת. ומה הדין באוכלים באמצע הסעודה.

מקורות: תוספות (פסחים דף קטו, ד"ה והדר), רשב"א (ברכות דף מא:), שולחן ערוך (סימן קע"ז טע"א), מגן אברהם (סימן קע"ז ט"ק יא), חיי אדם (כלל מג טע"ף ו), משנ"ב (סימן קע"ז ט"ק לט ושער הציון שם), אור לציון (חלק ב סימן מו אות טו), חוט שני (עמוד קסח), שבט הלוי (חלק ו סימן כא, מבית לוי חלק ה עמוד קנב), תשובות והנהגות (כרך א סימן קע"ז כרך ג סימן טו), וזאת הברכה (עמודים 248-77).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדיית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. בכדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לע"ו האשה הצדקנית מרת שפרה שמידוב
ע"ה בת יבדלחט"א הר"ר שלמה דוד פישר הי"ו
נלב"ע כ' אדר תשס"ד ת.נ.צ.ב.ה.

עדכוני הלכה

כרטיס כניסה לגן עדן

ברכות מתוך הכתב: הגה"ח ר' יוסף נחמיה הירשלער שליט"א
 מראשי חברות החסידיים בישיבת מיר, מחלק לתלמידיו, ולכל מאן דבעי, ברכון מהדורת כיס בצפיפי לימנציה. בו מודפס ברכות הנהגין; המוציא, מזונות, הגפן, העץ, האדמה, השכל. ברכה אחרונה; מעין שלוש, בורא נפשות. ומלהיב את לבבות המקבלים שהוא נותן להם 'כרטיס כניסה לגן עדן', כמבואר באור זרוע (תחילת הלכות שבת) שהאומר ברכות בנעימות יזכה לחיי עולם הבא. וכמעשה שהיה שהעיד ר' בונם קובר מתיים, שהתגלה לפניו בהקיש מת שקבר, וסיפר לו שזכה להיכנס לכל מקום שרצה כי בירך בקול ובנעימה.
 מיתור לצייני: שיש לנהוג בברכונ בכבוד הראוי, ואם נכנס בו לבית הכסא, יקפיד שיהיה מונח בשני כיסויים, כיס בתוך כיס.

נושא הגיליון הבא:

'מנת פתיחה בסעודה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ערכון לו"ז שיעורי הילכתא

השבוע יום חמישי י"א אדר צום תענית אסתר מוקדם לא יתקיים שיעור. השיעור הבא יתקיים א"ה ביום חמישי י"ח אדר, בנושא 'מרוע חשוב לעשר שוב' מפי הג"ר חיים ברטלר שליט"א.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

קו מידע הלכתי 02-5377-085

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום לגרלות, ועוד...